

הנבחרים

מתוך כל ההגדרות והקבוצות בולטת ביותר — כי היא המשפיעה והחשובה ביותר — קבוצת הנבחרים. עם ישראל כולו הוא הגדול שבנבחרים; ואולם כל אישיות הבולטים, המשפיעים באמת, הם הנבחרים. וכך, אם עוברים באותה דרך הרי רואים את דמויותיהם של נבחרים העם: את האבות, את משה, את שמואל, את דוד, את הנביאים. יש לזכור כי לא כל גדולי האומה ולא כל הצדיקים הם הנבחרים; ואפשר שגם להפך: לא כל הנבחרים הינם גם הצדיקים.

אברהם הוא נבחר, אך לא מלכי צדק; משה נבחר, ולא אהרון; שמואל, ולא עלי ומשפחתו; דוד, ולא שאול. והנבחרים יש להם הגדרה ברורה למדי: אלה הם האנשים אשר בחר בהם ה', שהעלה אותם לגדולה, שדחה מפניהם את האחרים, ואותם נבחרים הם גם אלה אשר הינם מורשתה של האומה: אברהם — אבי העם; משה — מנהיג לדורות כולם; דוד — אבי משפחת המלוכה המשיחית. וקבוצה זו אפשר לראות שוב את ההבדלים הרבים, כיצד כל אחד התכונות הללו של רגישות וחיי נפש פנימיים אינן מתגלות ברבים, אך הן קיימות בכל זאת, והן הקובעות את אופיו הפנימי האמיתי של האיש.

את היחס-הניגוד הזה בין הלב והמעשה אפשר לראות לא רק באחד מן הנבחרים אלא למעשה — אם מעיינים ומחפשים בכיוון זה — בכולם. והרי זה מגלה לנו עוד קו של אופי ועוד הגדרה של אישיותם הנבחרת: הם חשים כמו כל האחרים, אך הם כובשים את רגשותיהם, הם נלחמים בעצמם, והם מתאפקים.

במובן מסוים, כל הנבחרים כולם רק "משחקים את תפקידם", שכן תכופות רחוק הוא עד מאוד מרגשות לבם הפנימיים. הם אמנם יבצעוהו בשלמות, ואולי לא ידע איש את המתרחש בלבם, אך כלפי עצמם יהא התפקיד הזה קשה וכפול כפליים.

כדי להבחין ולחוש זאת אין טוב מלהתבונן בדמויותיהם של שניים, אחד הצמדים הטרגיים בתולדותינו: שאול ודוד. שאול לא נבחר, ודוד הוא הנבחר לכל הדורות, וכשמשווים אותם אפשר לראות את ההבדל הזה ביניהם,

שאול הוא, במובן מסוים, דוגמא של אדם טוב, אולי הדוגמא הבולטת לאדם טוב מאוד שנשבר בשל היותו בעל תפקיד ובשל הסתירה שבין התפקיד לבין הרגש הפנימי. ומשבר הבחירה של שאול הוא בעצם זה שהוא הולך אחרי הצווים הפנימיים של לבו ואחר רגשותיו האישיים. במלחמת עמלק מראה הוא את האופי שלו, הסולד משפיכות דמים וממלחמה לשמה, אף כי היא מוטלת עליו כתפקיד. והרי זה מראה בלי ספק על לב טוב; אך העובדה שרחשי לב אלה פוגמים בביצוע התפקיד מונעת אותו מלהיות הנבחר. כמה מעניינים דברי חז"ל בנדון זה: "מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול? מפני שלא היה בו שום דופי" (יומא כ"ב ע"ב). (היותו כל-כך טוב ומושלם, כאדם פרטי, אינה מתאימה לתפקידו. בניגוד לו, הרי דוד ממלא תמיד אחר הצו התפקידי, בלי לנטות אחרי לבו ומצב רוחו — אף כי בלבו יכול הוא לסלוד מכך. ברגעי החולשה שלו, אחרי מות אבשלום, הריהו נכנע לבסוף להפצרה ופונה ונואם — עם כל צערו הפנימי על האסון.

מותו של שאול הוא הסיום הטרגי של פרשת חייו, וגם הוא מעשה המעורב בתמהונות. מתוך הידיעה שהוא הולך למות הריהו עושה זאת, ומוביל את בניו אתו למלחמה, שהוא בטוח שלא ישוב עוד ממנה. מותו הוא סיום אבירי ורומנטי למערכת חיים כזו; אך לא הוא בחיר ה'.

ודווקא דוד, המאופק הרבה יותר, הוא הנבחר, דוד הוא נעים זמירות ישראל, משורר גדול, אך הוא מבדיל בין שעות ההתפעמות הפרטית לבין התפקידים הכלליים, והוא הנבחר — על היותו כזה.

המתאפקים

ההבדל בין דוד ושאול, והנטייה הזו אחרי אותם האנשים השומרים בתוך-תוכם את הכאב ואת ההתרגשות, מצויים בכל הנבחרים. ואכן, אם מתבוננים בדברים אפשר לראות גם את היחס הזה בין הרגש הפנימי לבין הגילוי החיצוני, ואנו יכולים לראות את האישים הגדולים בכאביהם הרבים, גם בכאב לראות מה שאינם: נוקשים ואכזריים.

הרי משה רבנו: כאשר חוטא העם בחטא העגל, הנטייה הראשונה של משה היא: "ויחל משה את פני ה' אלוקיו, ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים וגו'" (שמות לב:יא-יד). הדבר

הראשון שעושה משה הוא התחינה והבקשה עבור העם; אין הוא שוקט ואינו מרפה עד שה' ניחם על הרעה. כל זה הוא דמותו של משה בינו לבין קונו: האהבה החמה, ללא סיבה, של המנהיג אל עמו. ואולם כאשר יורד משה מן ההר, כאשר הוא פונה אל העם, הריהו משליך בזעם את לוחות הברית, ומסיים בקטע הנמרץ של קריאת הנאמנים לה' אליו, כדי לערוך שחיטה בעובדי העגל — הרי כאן משה כפי שהוא מתגלה לעם: נוקשה וחסר פשרנות, הכופה בחרב את ביצוע דרכו. והרי לנו אותו יחס של "תוכחה מגולה ואהבה מסותרת", המופיע שוב ושוב ביחסו של משה לעם. בפניהם הוא קשה ואכזרי, ובלבו הוא אוהב אותם אהבה רבה וקבועה, שאין בה שינוי כלל.

וכעין המאורע של משה רואים אנו בשמואל. כאשר בא דבר ה' לשמואל: "ניחמתי כי המלכתי את שאול למלך" (מקור?), מגיב שמואל: "ויחר לשמואל ויזעק אל ה' כל הלילה". והרי שמואל מתגלה באהבתו אל שאול, אל האיש הצנוע הנבחר מכל שבטי ישראל, בן טיפוחיו של שמואל, והריהו זועק ומתמרמר על כך ומרבה בעדו תפילה. ואולם כאשר מגיע היום ושמואל ניגש אל שאול, הרי אין הוא מראה כל רגש של קרבה או רחמים אליו, ואחרי דברי תחינתו של שאול תגובתו היא, "ויסוב שמואל ללכת". והרי שמואל האכזר, הנוקשה, זעק כל אותו הלילה אל ה' למען שאול. והסיום השקט והמביע הכל: "ולא יספ שמואל לראות את שאול עד יום מותו כי התאבל שמואל אל שאול"; אך שאול בוודאי מעולם לא ידע כי שמואל, האיש האכזר הזה, היה מתאבל עד סוף ימיו על תלמידו זה.

והרי שני אישים אלה הם בחירי האומה כולה, משה וכן שמואל הם מעצבי אופיה, נבחרו ה' ונועדו לתפקידים מרוממים של התחלות, והם מגלים באישיותם מה הם הנבחרים: אנשים אשר לבם נמוג מאהבה, אך חיצינותם משוריינת פלדה. הם כואבים בלבם את כל הכאבים, ואוהבים בדקות ובעומק. כל אחד מנבחרים אלה שונה מן האחרים בכל מהותו, ובתפקיד שהוא מקבל על עצמו ושעליו למלא; ועם כל ההבדלים אפשר לראות כמה תכונות יסודיות המאחדות את כולם, עם כל היותם שונים זה מזה. אולי אין כאן משהו מוגדר ומסוים, אלא בראשונה אך רושם אשר כולם עושים על המתבונן בהם. הרושם המתקבל, אולי, מכל הנבחרים הוא רושם של קדרות. יש משהו רציני מאד, רציני עד לקדרות, בכל מהותם, והדבר מתבטא ביתר שאת ביחסם כלפי התפקיד. כל אחד מן הנבחרים יש לו מעלות שונות ואישיות אחרת, ואולם לתפקידו הוא מתייחס ברצינות יוצאת מן הכלל, רצינות ללא פשרות, עם כל הקדרות שיש בקבלת הדברים באופן זה. הצד הזה בולט מאוד בכל הנבחרים, לכל דרגותיהם וסוגיהם.

ורצינות זו שבמילוי התפקיד גורמת לכך שאצל הנבחרים ייתכן שוני, ולעתים כמעט ניגוד, בין חייהם הפרטיים ורגשותיהם המיוחדים לבין פועלם ותפקידם. ייתכן שהנבחר יחטא, אך חטאו הוא חטא פרטי, השייך לאישיותו הפרטית ולא לתפקידו המיוחד; וכל עוד אין חולשותיו או חטאיו משתייכים לחלק התפקיד שלו, הריהו נשאר נבחר. ההבדל הזה הוא הגורם שדוד נשאר הנבחר, משיח ה', על אף שחטא באוריה החיתי ובאשתו. כי חטא דוד הוא חטאו הפרטי-האישי, אך אינו מעילה בתפקידו אשר למענו נבחר. הוא ישלם עבור חטא זה, אך לא יפסיק להיות נבחר. וכן הוא במשה, וכן הוא בכל הנבחרים.

התוך והחוץ

הנבחרים, נבחרו ה' בכל דרגותיהם, נראים בתחילה קודרים, מאוימים בעצם היותם כמכשירים, חדלי רצון עצמי, במילוי התפקיד. הריהם פועלים כמכונות, מבצעים את החובה אשר הוטלה עליהם, רומסים בתוך כך את הכל — את הדברים והאנשים הקרובים להם ביותר, בלי ניד עפעף. והריהם נראים כאנשים, אשר תוכנם הפנימי רוקן לחלוטין מתוכם ונתמלא רק בדבר אחד: בחובה. ואולם הרושם הזה הוא רושם החיצוני, המתקבל כאשר בוחנים ורואים את האיש הללו מצד פעולותיהם, מצד ערכם וחשיבותם לכלל. אך התמונה משתנה כאשר זוכים להציץ אל תוך רקמת חייהם הפנימית, ולחוש ולדעת משהו אף ממנה. אז ייראה לנו הדבר, שהוא כפליאה מדהימה: האנשים הנוקשים והקשוחים הללו, אשר אינם יודעים כל רגש מלבד התפקיד, הינם באמת אנשים רגישים מאוד מאוד. וכשמעיינים בכך, אין הדבר צריך להפתיע: הנבחר הריהו אדם, ואדם שהתעלה על כל האחרים (שעל כך נבחר מתוכם); ואם אדם הוא, הרי חייבות להיות בו התכונות האנושיות ביתר שאת וביתר הדגשה. אכן, כל גדול יותר מן האחרים, אך כל זה אינו מתגלה כלל, והם מתראים בעת ביצוע התפקיד מוצקים, יציבים ובלתי מרגישים.

אלה הם אהוביו הנבחרים של ה', אלה הם "אשר תבחר ותקרב": האנשים העושים את תפקידם כמכונות, והעובדה שהם חשים וכואבים אך מגדילה את ערך מסירותם הבלתי מנוצחת.

כאשר קוראים בתנ"ך, ומנסים להתקרב ולחוש יותר את הדברים, הרי מתוך הפסוקים הנוקשים הקצובים מתעצבת והולכת צורה מסוימת של חיים מלאים. מבין השורות הדוממות מתייצבים לפנינו אישי התנ"ך, הצדיקים הרשעים והבינונים, כל אחד על אופיו המיוחד, על אישיותו הנבדלת. כאשר מתבוננים באותם האישים הרי רואים מייד את רובי ההבדלים ביניהם. מי יוכל להשוות את האבות זה לזה?! אברהם: המנהיג, הראשון, איש החסד והאמת, עם כל הגילויים רבי-הגוונים של אישיותו; ולעומתו יצחק: הדומם, שאיננו יודעים עליו כמעט כל מאומה — הממשיך; ויעקב: הנאבק על בכורתו. על קיומו, על חייו ומשפחתו — איש המאבק והכאב. האישים התנ"כיים שונים זה מזה, וקווי האופי המבדילים בולטים בהם, אלא שיש אפשרות להבחין בכל זאת בקווים יסודיים, המאחדים קבוצות שונות של אישים.

(התפרסם ב"רשפים" 1959)